

**FRANCOUZSKÉ DIVADLO
PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE**

2. světová válka → v Paříži relativní rozkvět divadla

- především zábavný charakter
- výjimky: náročné Dullinovy a Batyho inscenace + tvorba Comédie-Française

po válce → kroky na podporu divadla ze strany vlády

- 1946: Ministerstvo kultury – *subvence* inscenací i nových souborů
- *reorganizována státní divadla:*
Opéra a *Opéra-Comique* – pod společnou správu
Comédie-Française a *Odéon* – sloučily se
- *decentralizace divadla* – subvencovaná regionální divadelní střediska:
  - 1947: **Východní divadelní středisko** ve Strasbourgu (Centre dramatique de l'Est)
  - 1947: **Comédie de Saint-Etienne**
  - 1948: **Divadelní středisko Toulouse**
  - 1949: **Divadelní středisko v Rennes**
  - 1952: **Centre dramatique du Sud-Est Marseille**koncem 60. let: 15 divadelních středisek
- organizují se i *divadelní festivaly:*
  - od roku 1947: **Avignon** (zakladatel Jean Vilar) <http://www.festival-avignon.com/en/>
  - od roku 1948: **Aix-en-Provence** (zakladatel Gabriel Dussurget) <http://www.festival-aix.com/en/>

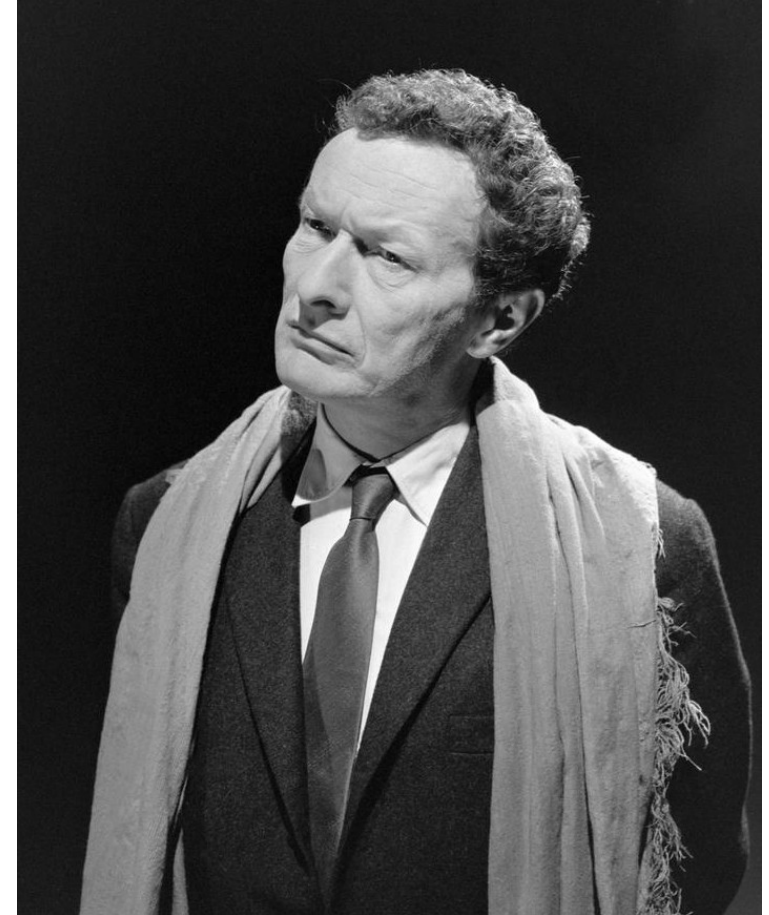
divadelní centrum – **Paříž** a působily v ní následující vůdčí režisérské osobnosti poválečného divadla:

Jean-Louis Barrault

(1910 – 1994)v

herec, režisér a mim

- 1931: **Škola při divadle Ateliér** (Ecole de l' Atelier) u *Charlese Dullina*
- 1933-1935: hrál v divadle **Atelier** → debut: sluha – Lišák Valpone (Ben Jonson)
- spolupracoval s *Antoninem Artaudem*
- 1935: setkání s mimem *Étienne Decrouxem*, studium **pantomimy**
- vlastní pantomimické představení **Kolem matky** (podle románu Williama Faulknera *Když jsem umírala*)
- i filmové nabídky (mim Deburau – film *Děti ráje*, r. Marcel Carné, 1945)
- **nezávislý tvůrce** → v pronajatém podkroví si **otevřel studio** a s podporou přátel (např. Jacques Prévert) → *poetická mimicko-hudební představení* + sblížil se se surrealisty

Tvorba

počátky: spolupráce s alternativními soubory

- 1937: **Numancie** (Miguel de Cervantes) – Divadlo Antoine
- 1939: **Hlad** (Knut Hamsun) – divadlo Atelier

1940-1946: **člen Comédie-Française** (angažoval ho *Jacques Copeau*) – hraje + režie:

- 1942: **Phaidra** (Jean Racine)
- 1943: **Saténový střevíček** (Paul Claudel)

považováno za nehratelné → Barrault zformoval velký divadelní zážitek:

„Text hry je jako ledovec, viditelný jen z jedné osminy, a že je úkolem režiséra dramatikův text doplnit vynalézavým použitím všech divadelních zdrojů, a tak odhalit jeho neviditelné části.“

- zpopularizoval pojem **„totální divadlo“** → *„úplné využití všech výrazových prostředků, které je s to poskytnout lidská bytost“*
  - mísení divadelních druhů (činohra, hudební, taneční, loutkové d., pantomima, kabaret ap.)
  - maximální zmnožení jevištních výrazových prostředků a apel na divákovo vnímání
  - odmítá naturalismus
  - chce poetickou zkratku ve scénografii

1946: odchod z Comédie-Française

→ s Madelaine Renaud zakládá **Compagnie Renaud – Barrault**

do 1956: působí v Théâtre Marigny, v Théâtre Sarah Bernhardt + zahraničních turné

- 1946: **Hamlet** → zahajovací představení
- hudba: Arthur Honegger, Barrault v hlavní roli

- často uvádí hry *Paula Claudela* → vrchol režijního umění
  - 1948: **Poslední úděl**
  - 1953: **Kniha o Kryštofovi Kolumbovi**
  - 1959: **Zlatohlav**
  - 1943, 1958, 1963, 1979: **Saténový střevíček**
→ poetické divadlo, bohaté výrazové prostředky a lyrické nálady

- neobyčejně široký repertoár:
  - klasika: **Shakespeare, Moliere, Jean Racine**
  - nové současné francouzské autory: **Albert Camus** (1948: Stav obležení), **Jean Anouilh** (1950: Zkouška), **André Gide** (1951: Oidipus), **Eugène Ionesco** (1960: Nosorožec), **Samuel Beckett** (1963: Šťastné dny)

Barrault jako Hamlet

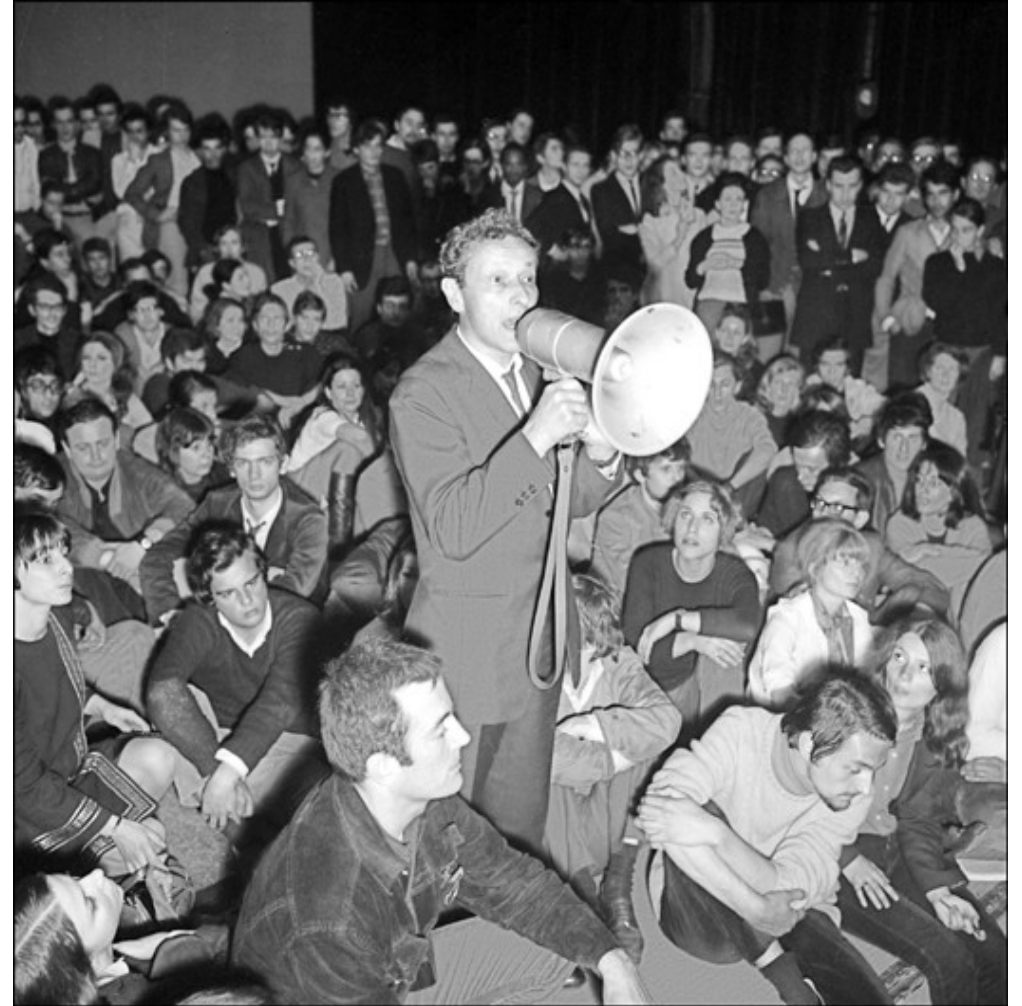

1959-1968: řídí divadlo **Odéon** (druhá hlavní státní scéna)
1968: květnové bouře, zničení Odeonu → nucený odchod

1968: obnovil společnost **Compagnie Renaud – Barrault**

- působí na různých místech až do roku 1988
  - cyklus **Rabelais** – série ze života významných osobností
  - 1970: **Jarry na kopečku**
  - 1974: **Tak pravil Zarathustra**
  - 1975: **Pařížské noci**
- založili řadu divadel na celém světě (např. i v jižní Americe)
- inscenuje biografické hry → Rabelais, večer o Antoinu Saint-Exupérym
- během kariéry hrál ve více jak 50 filmech

Barrault během květnových bouří

Barrault zkouší Oresteou

Barrault → poslední dědic meziválečné tradice 20. století

- úzké vztahy k surrealistickému hnutí
- tvorba blízko ke Kartelu → princip „totálního divadla“
- odmítá naturalismus → chce poetickou zkratku ve scénografii, výraz slova, dokonalost řemesla a všestrannost herecké tvorby
- rychlé probuzení divákovy fantazie a citový kontakt

Barrault jako herec a ředitel

- často využíval pantomimické schopnosti
- názory na herectví ovlivnil Petera Brooka, Jerzyho Grotowského, Juliana Becka...
- důraz na dramaturgii: vysoký počet původních novinek

Madelaine Renaud: Paravány

Madelaine Renaud a Jean-Louis Barrault

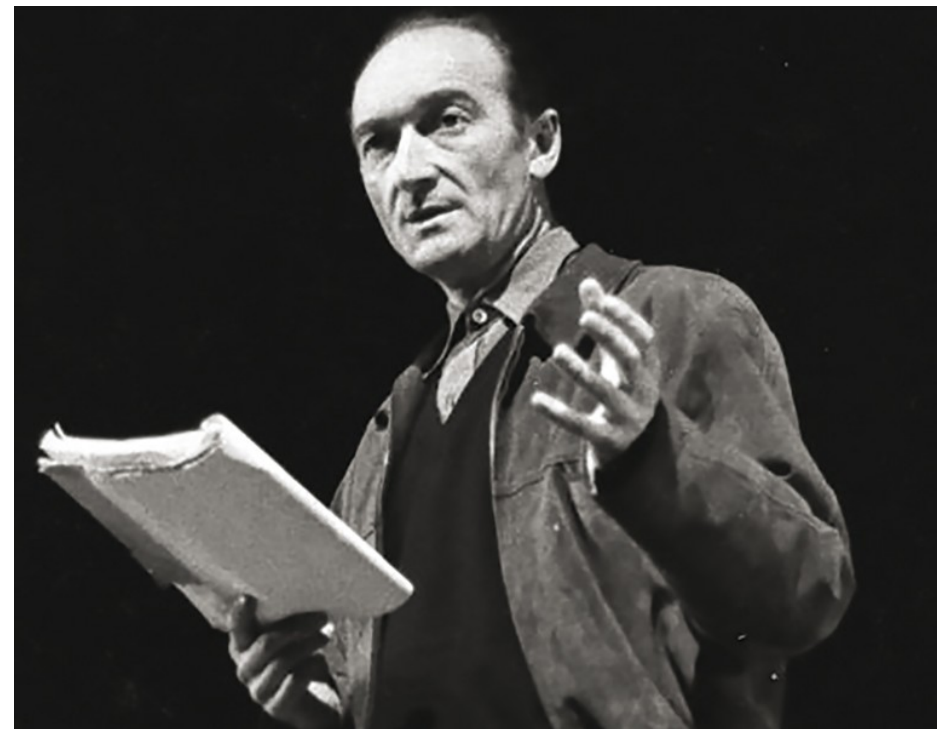

Jean Vilar (1912-1971)

herec, režisér, divadelní ředitel, organizátor a pedagog

- 1932: divadelní kurz u Charlese Dullina (Barraultův spolužák) → **Škola při divadle Ateliér** (Ecole de l' Atelier)
- spoluzakladatel cestovního divadla **La Roulotte**
- 1943: divadelní společnost **Compagnie des Sept**
  - 1943: **Tanec smrti** (August Strindberg)
  - 1944: **Don Juan** (Moliere)
  - 1945: **Vražda v katedrále** (T. S. Eliot) → **Divadlo Starý holubník** (Vieux Colombier Theatre) – hrál roli Becketa, zaujal i jako scénograf
- 1947: spoluzakládal **festival v Avignonu**, pověřen vedením
- pracoval v řadě divadel jako herec a režisér → úspěchy
- 1951: ředitelem **Théâtre national populaire** (TNP) – bylo v úpadku
- 1951-1963: vybudoval vynikající soubor se skvělými herci: **Gérard Philipe** (záhy filmovou hvězdou), **Maria Casarèsová**
- 1954: TNP – patřilo mezi nejoblíbenější francouzská divadla

inscenace:

- umělecky vyzrálé → témata války, násilí, práva a spravedlnosti, vztahu vynikajícího jedince a společnosti
- největší ohlas – inscenování klasických, především francouzských textů
  - 1951: **Cid** (Pierre Corneille)
  - 1952: **Lakomec** + 1953: **Don Juan** (Moliere)
  - 1954: **Ruy Blas** (Victor Hugo)
  - 1956: **Figarova svatba** (Pierre Beaumarchaise)
  - 1958: **Marianniny rozmary** (Alfred de Musset)
  - 1952: **Lorenzaccio** (Alfred de Musset) – Gerard Philipe
- inscenoval i hry Bertolda Brechta
  - 1951: **Matka Kuráž a její děti**
  - 1960: **Zadržitelný vzestup Artura Uie**
  - 1960: **Dobrý člověk ze Sečuánu**

Ruy Blas (Gerard Philipe)

styl:

- navazoval na radikální koncepce Jacquese Copeaua
- tvůrce „*holé scény*“ + ideolog *lidového divadla*
- divadlo = *instituce společenského poslání* (ne masová zábava, ani intelektuální výlučnost)
- sám dobrý herec: *intelektuálně jasný přístup k roli, dokonalá dikce a střídme gesto*
- inscenátor *velkorysé a detailně promyšlené divadelní koncepce*:
  - hlavní místo *herec a slovo* → *požadavek inscenační kázně*
  - herec přibližuje jevišti + využívá rád předscénu (herci mluvili jakoby před sebe)
  - nejpřednější herci: **Gérard Philipe, Maria Casaresová, Daniel Sorano, Georges Wilson, Jeanne Moreauová...**
  - scénografie omezena na autorství pozadí (černé závěsy, praktikáby a několik dekoračních kusů)
  - světla modelující prostor → barevné kostýmy se odrážejí na pozadí scény
- divadlo: místo, kde se divákům podává „chléb světa“

Shakespeare: Richard II.

Georg Büchner: Dantonova smrt (1948)

řada statí o divadle

1966: *Tajemství divadla*

1975: *Divadlo, služba veřejnosti*

1968: odmítavý postoj vůči buřičům v roce 1969

od 1946: ředitel *Avignonského festivalu*

- festival pod širým nebem
- červenec, nádvoří papežského paláce v Avignonu
- od 1966: snaha otevřít se tanečnímu umění a novým tvůrcům francouzské scény
- avignonská „divadelní setkání“
- diskuze s mládeží na téma kultury a politiky
- rozsáhlé pedagogické plány

Francouzská dramatika 40. a 50. let

Jean Anouilh (1910-1987)

- nejplodnější dramatik 20. století (za 50 let přes 30 her)
- opustil studia práv → pohltilo ho divadlo
- 1932: tajemník Louise Jouveta → píše divadelní hry + setkání s Jeanem Giraudouxem (inspirace)
- orientován spíše doleva → „*skeptik 20. století*“

dramatická tvorba:

do pol. 30. let: první úspěch **Byl jednou jeden vězeň**

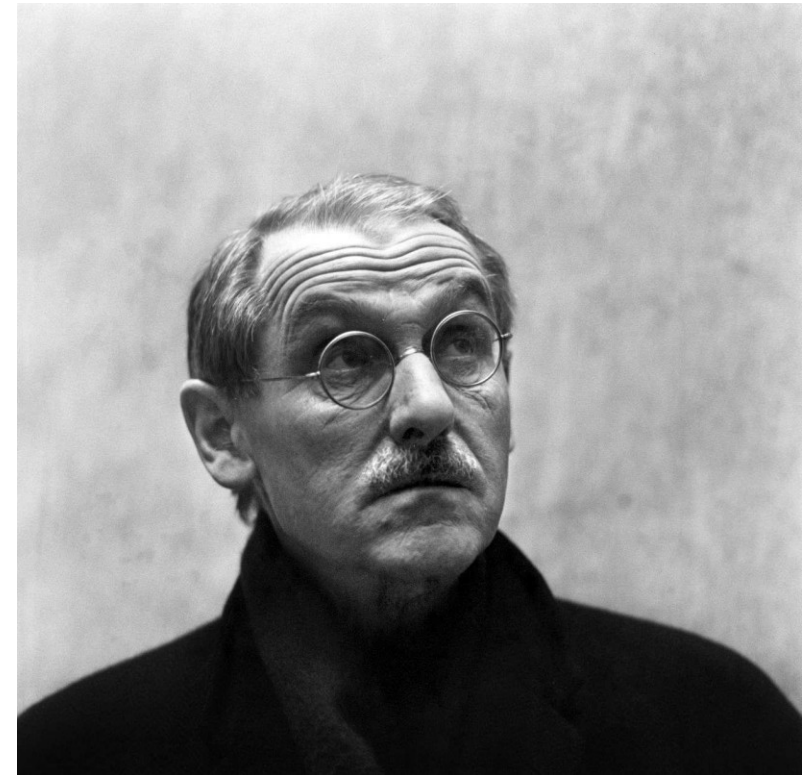
1937: **Cestující bez zavazadel** (r. Georges Pitoëf) – zlomový okamžik v kariéře

1942-1946: dramata na půdorysu antických tragédií: **Medea, Orestes, Antigona**
(protest proti německé okupaci Francie)

po skončení války → uznávaný dramatický autor

1946-1962: ve Francii není sezóna, kdy by nebylo uvedeno některé z jeho děl

od 1950: uplatnil se i v USA jako autor "kostýmovaných her"

nejvýraznější tituly:

1946: **Romeo a Jana** – premiéra v Divadle Ateliér (Théâtre de l'Atelier) – 140 repríz

1947: **Pozvání na zámek** (L'Invitation au château)

1953: **Skřivánek** (L'Alouette)

1955: **Miláček Ornifle** (Ornifle ou le Courant d air)

1959: **Becket / Tomáš Becket aneb Čest boží** (Becket ou l honneur de Dieu)

1970: **Červené rybičky** (Les Poissons rouges)

1978: **Kalhotky**

Anouilhův rukopis:

- divadelní hry musí být *solidní* jako dobrá řemeslná práce
- děj lokalizuje do *historických kulis*
- *konflikty staví na protikladech* (chudoba a bohatství, mládí a stáří, věrnost a pomíjivost, iluze a realita)
- dramatický potenciál: rozpor mezi čistotou, láskou, ideály X banalitou, rutinou, všednodenností, sobectvím → to ztělesňují kontrastní postavy
- komické výstupy *plné ironických šlehů* a glos
- *elegantní rétorika* → mísí s bravurou poetické pasáže s realistickými efekty
- *vzpoura proti dobové společnosti* (často ale končí kompromisem, nebo je romantickým pokusem o revoltu)
- považován za překonaného a povrchního bulvárního autora, i za mistrného dramatika

Marcel Achard (1899-1974) - vl. jménem Marcel Augustin Ferréol

- muž mnoha profesí → učitel, novinář
- po skončení války do Paříže k divadlu → začínal jako nápověda, poté herec + od 20. let i autor úspěšných divadelních her

tvorba

1922: debutoval jako dramatik

1923: **Zahrajete si se mnou?** (Voulez-vous jouer avec moi?) –
premiéra v Théâtre de l'Atelier

1929: **Život je krásný** (La vie est belle)

1929: **Marcelina** (Jean de la Lune)

nejznámější hry poválečného období:

1951: **Malá Lili** (La p'tite Lili)

1961: **Idiotka** (L'Idiote)

Další proměny francouzského divadla

1959: k moci generál Charles de Gaulle + nastupuje i nový ministr André Malraux

- dál finanční podpora nové dramatiky a souborů
- úsilí o zdůraznění decentralizace + mnoho reforem (podpora divadelních středisek, financována státem z 50%) → střediska sloužila tak jako centra pro projekce filmů, koncerty apod.
- reorganizace státních divadel

→ experimenty v dramatické tvorbě – hlavně **existencialistické** + **absurdní drama** (viz další kapitola)